

การตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านความเป็นคนดี สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*

Validate Factors and Indicators of Desirable Characteristics in Goodness Trait for Elementary and Secondary Students

Received:	October	8, 2018
Revised:	March	20, 2019
Accepted:	March	21, 2019

อัจศรา ประเสริฐสิน (Ujsara Prasertsin)**

อังคินันท์ อินทรกำแหง (Ungsinun Intarakamhang)***

กมลทิพย์ ศรีหาเศษ (Kamontip Srihaset)****

สิริวรรณ วงศ์พงศ์เกษม (Siriwan Wongpongkasem)*****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ที่มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านจิตวิทยาการศึกษา การวัดและประเมินผลทางการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) กำหนดโครงสร้างคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และ 2) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา 5 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 3 ตัวบ่งชี้ รวม 15 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) รักความเป็นไทย (รักชาติศาสนา ศรัทธา กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ภูมิใจในความเป็นคนไทย) 2) ซื่อสัตย์เสียสละ (ซื่อสัตย์สุจริต

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ 2560

Granted Research from National Institute of Education Testing Service (Public Organization), 2017

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

E-mail: ubib_p@hotmail.com

Asst.Prof.Dr., Educational and Psychological Test Bureau, Srinakarinwirot University

*** รองศาสตราจารย์ ดร.สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: ungsinun@gmail.com

Assoc.Prof.Dr., Behavioral Science Research Institute, Srinakarinwirot University

**** ดร.ภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง E-mail: ksrihaset@hotmail.com

Dr., Department of Evaluation and Research at Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

***** นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

E-mail: wanchou88@gmail.com

Ph.D.Student, Ph.D.(Applied Psychology) at Behavioral Science Research Institute, Srinakarinwirot University

เสียสละ อดทน) 3) มีวินัยรับผิดชอบ (ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม รับผิดชอบ มุ่งมั่นในการทำงาน) 4) มีจิต
สาธารณะ (ช่วยเหลือผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ รักษาสมบัติส่วนรวม)

และ 5) มีสติรู้เท่าทัน (มีสติ มีภูมิคุ้มกัน อยู่อย่างพอเพียง) มีความเหมาะสมเพราะครอบคลุมและสอดคล้องกับ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

คำสำคัญ : องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความเป็นคนดี

Abstract

This research is qualitative design. The objective is to examine factors and indicators of desirable characteristics in goodness trait for elementary and secondary students through in-depth interviews with 7 experts with expertise and experience in educational psychology, measurement and assessment in education and instructional design. Research was divided into 2 steps. The first step was to create structured interview questions. The second step was to interviews 7 experts about validity of factors and indicators the result showed that the desirable characteristics in goodness trait consists of 5 factors, 15 indicators (3 indicators for each factor), factors and indicators were as follow: The factor 1 Love Thai; Love of Nation, religion and the monarchy, Grateful, and Proud to be Thai. The factor 2 Honest and sacrifice; Honest, Sacrifice, and Patient. The Factor 3 Disciplinary and responsibility; Follow the rules of society, Responsibility, and commitment to work. The Factor 4 Public mind; Help others, Participate in public events, and Preserve the public property. The Factor 5 Consciousness; Consciousness, Good immunity, and Sufficiency was well appropriate because they were inclusive and consistent with 8 desired characteristics of students of The Basic Education Core Curriculum B.E.2551.

Keywords: Factor, Indicator, Desirable Characteristics, Goodness Trait

บทนำ

การศึกษาเรื่องความดี (Goodness or Virtue) เป็นแนวคิดหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจและมีความสำคัญ ในสังคมมนุษย์มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยทั่วไป เมื่อกล่าวถึงคุณลักษณะหรือองค์ประกอบของความดีใน ระดับสากลโลก มักกล่าวถึงคุณลักษณะ 6 ประการ อันประกอบด้วย 1) ความกล้าหาญ (courage) เกี่ยวข้องกับ ความมุ่งมั่นปรารถนาในการปฏิบัติตามเป้าหมายจนบรรลุผลสำเร็จ มีความอดทนและกล้าเผชิญอุปสรรคทั้งจาก สภาวะภายนอกและภายในจิตใจของตนเอง 2) ความยุติธรรม (justice) เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองที่ดี ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย รักความถูกต้อง รวมทั้งให้ความร่วมมืออันดีในสังคม 3) ความมีมนุษยธรรม (humanity) เกี่ยวข้องกับความรักและเมตตาในเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดลอมรอบตัว 4) การยับยั้งชั่งใจ (temperance) เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง การระมัดระวังไม่ประพฤตินิสัยที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการให้อภัย 5) ความมีปัญญา (wisdom) เกี่ยวข้องกับการใช้องค์ความรู้ที่เหมาะสม การคิดสร้างสรรค์ อยากรู้อยากเห็น การประเมินตัดสิน และ 6) ความต้องการที่จะอยู่เหนือข้อจำกัดของตนเอง (transcendence) เกี่ยวข้องกับ ความหวัง จิตวิญญาณ รวมทั้งความกตัญญู (Peterson and Seligman, 2004) อย่างไรก็ตามการนิยามเกี่ยวกับ ความดีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันออกไปตามบริบททางสังคมวัฒนธรรม (Grcic, 2013)

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการปลูกฝังและส่งเสริมเรื่องของการทำความดี ดังเห็นได้จากการจัด การศึกษาในประเทศไทยที่มุ่งความสำคัญในการอบรมเยาวชนให้เป็นคนดี นอกเหนือไปจากการปลูกฝังด้าน ความรู้ โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) กล่าวถึงการพัฒนา ทรัพยากรคน ให้เป็นคนดีมีคุณภาพ มุ่งส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอันดีให้เกิดแก่เด็กและเยาวชนอันเป็นรากฐาน สำคัญประการแรกที่ใช้ในการวางแผนพัฒนาประเทศชาติสู่ความเจริญมั่งคั่งอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) ทั้งนี้การพัฒนาส่งเสริมความดีหรือคุณธรรมจริยธรรมนั้น ควรเริ่ม ปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก ให้เด็กเกิดค่านิยม และทัศนคติอันดีงาม ประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมตามวัฒนธรรม (สรเสรีญ วังศ์ขุ่ม, 2544) นอกจากนี้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ยังได้กล่าวเน้นย้ำถึง ความสำคัญของการปลูกฝังส่งเสริมจิตสาธารณะให้กับเด็กและเยาวชนไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความมุ่งหมายสำคัญ คือ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพได้ตรงตามความ ถนัดและความสนใจของตนเอง นอกจากนี้หลักสูตรยังได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และ ค่านิยมอันพึงประสงค์ การเห็นคุณค่าในตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต ตลอดจนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะที่เป็นพลเมือง และพลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง ความดี ส่งผลให้มีการวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับ องค์ประกอบของความดี เช่น การศึกษาของ Kocyigit และ Karadag (2016) ที่ได้พัฒนามาตรวัดแนวโน้มทาง จริยธรรม โดยใช้แนวคิดทฤษฎีทางจริยธรรม และนำแบบวัดที่พัฒนาขึ้นไปทดสอบกับนักศึกษาจำนวน 12 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของแนวโน้มทางจริยธรรม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จริยธรรมเชิงสาเหตุ 2) จริยธรรมเชิงหลักจรรยา และ 3) จริยธรรมเชิง

ความดี นอกจากนี้ยังพบการศึกษาของ Warna-Furu, Saaksjarvi และ Santavita (2010) ศึกษาเกี่ยวกับมาตรวัดความดี โดยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผลการศึกษาพบว่า ความดีประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความภาคภูมิใจ 2) ความรัก 3) ความเอื้อเฟื้อ และ 4) ความซื่อสัตย์ นอกจากนี้งานวิจัยในไทยที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความดีมักศึกษาในเชิงการพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะความดีในตัวผู้เรียนผ่านโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีต่างๆ (ถิตดาวัลย์ ประกอบเพชร, 2552; วราภรณ์ เตชะสุวรรณ, 2554) อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ผ่านมาได้มุ่งศึกษาและตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความดีของนักเรียน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านความดีใน 5 องค์ประกอบ 15 ตัวบ่งชี้ อันประกอบด้วย 1) รักความเป็นไทย (รักษาศาสนาขนัตริย์ กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ภูมิใจในความเป็นคนไทย) 2) ซื่อสัตย์สุจริต (ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ อดทน) 3) มีวินัยรับผิดชอบ (ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม รับผิดชอบ มุ่งมั่นในการทำงาน) 4) มีจิตสาธารณะ (ช่วยเหลือผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ รักษาสมบัติส่วนรวม) และ 5) มีสติรู้เท่าทัน (มีสติ มีภูมิคุ้มกัน อยู่อย่างพอเพียง) โดยคุณลักษณะด้านความดี 5 องค์ประกอบ เกิดจากการที่คณะผู้วิจัยทบทวนสังเคราะห์จากวรรณกรรมและนำแนวคิดต่างๆ มาบูรณาการเป็นแบบวัดและนำไปใช้ทดสอบในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวน 6,000 คน ในกรุงเทพมหานคร และ 5 ภูมิภาคของไทย ได้แก่ ภาคใต้ เหนือ อีสาน กลางและตะวันออก จากนั้นนำมาวิเคราะห์ผลด้วยวิธีการทางสถิติ ผลการทดสอบปรากฏว่า โมเดลการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดีมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ จึงนำผลการทดสอบโมเดลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ดังกล่าวซึ่งเป็นการศึกษาด้วยวิธีการเชิงปริมาณ มาทำการศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ รวมถึงเทคนิคแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะด้านความเป็นคนดีของนักเรียน โดยจะนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปวิเคราะห์ประเมินความเหมาะสมของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อจัดทำเป็นคู่มือในการวัดและพัฒนาสำหรับนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดีสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เมื่อกล่าวถึงคุณลักษณะหรือองค์ประกอบของความดีในระดับสากลโลก มักกล่าวถึงคุณลักษณะ 6 ประการ อันประกอบด้วย 1) ความกล้าหาญ (courage) เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นปรารถนาในการปฏิบัติตามเป้าหมายจนบรรลุผลสำเร็จ มีความอดทนและกล้าเผชิญอุปสรรคทั้งจากสภาวะภายนอกและภายในจิตใจของตนเอง 2) ความยุติธรรม (justice) เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองที่ดีประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย รักความถูกต้อง รวมทั้งให้ความร่วมมืออันดีในสังคม 3) ความมีมนุษยธรรม (humanity) เกี่ยวข้องกับความรักและเมตตาในเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมรอบตัว 4) การยับยั้งชั่งใจ (temperance) เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง การระมัดระวัง ไม่ประพฤติในสิ่งที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการให้อภัย 5) ความมีปัญญา (wisdom) เกี่ยวข้องกับการใช้องค์ความรู้ อย่างเหมาะสม การคิดสร้างสรรค์ อยากรู้อยากเห็น การประเมินตัดสิน และ 6) ความต้องการที่จะอยู่เหนือข้อจำกัดของตนเอง (transcendence) เกี่ยวข้องกับความหวัง รวมทั้งความกตัญญู (Peterson and Seligman, 2004) งานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความดี เช่น Luna, Tongeren, & Witvliet (2017) ได้ศึกษาความดีในแง่ของความอ่อนน้อมถ่อมตน (humility) ความอดทน (Patience) และความกตัญญู (Gratitude) นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยของ Warna-Furu, Saaksjarvi, และ Santavita (2010) ได้พัฒนามาตรวัดความดีในกลุ่มคนทำงาน โดยในขั้นต้นได้มีการประชุม focus group และสรุปเป็นความดีที่สำคัญต่อการทำงาน 4 ด้าน ได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเอง (Pride) ความรักต่อผู้อื่น (Love) ความเอื้อเฟื้อ (Generosity) และ ความซื่อสัตย์ (Honesty)

การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านความดีในประเทศไทยมีนักวิชาการคนสำคัญ คือ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538) เสนอ ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม ที่กล่าวถึง จิตลักษณะ 8 ประการ ที่นำไปสู่พฤติกรรมความดี โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้ 1) รากต้นไม้ ประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ด้าน คือ สติปัญญา ประสพการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิต 2) ลำต้น ประกอบด้วย จิตลักษณะ 5 ด้าน คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และทัศนคติ คุณธรรมและค่านิยม ซึ่งทั้ง 5 ด้านเป็นผลมาจาก รากต้นไม้ 3 ประการ และส่วนสุดท้าย คือ ส่วนที่ 3 ดอกไม้และผลไม้ หมายถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นผลมาจาก 2 ส่วนแรกของต้นไม้ นอกจากนี้แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านความดีของไทยยังปรากฏให้เห็นได้จาก 1) แนวคิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ 2) ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ 3) มาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน และ 4) ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยสาระสำคัญของแนวคิดทั้ง 4 มีดังนี้

1. **คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ** (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาไทย, 2552) ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

2. **ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ** (อาทร จันทรวินม, 2558) ได้แก่ 1) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน 3) กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ 4) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม 5) รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย 6) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ 7) เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 8) มีระเบียบ วินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ 9) มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ 10) รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 11) มีความ

เข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ และ 12) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

3. **มาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน** (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาไทย, 2553) มี 7 องค์ประกอบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้
1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	1.1 มีวินัย 1.2 ซื่อสัตย์สุจริต 1.3 กตัญญู 1.4 เมตตา กรุณา 1.5 ประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 1.6 ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
2. มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี	2.1 ดูแลสุขภาพ สุขนิสัย และออกกำลังกายสม่ำเสมอ 2.2 มีน้ำหนักร่างกายส่วนสูง และสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ 2.3 ไม่เสพหรือแสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งเสพติด 2.4 หลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ 2.5 รับประทานอาหารและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น
3. มีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา	3.1 สนใจและเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ 3.2 สนใจและเข้าร่วมกิจกรรมด้านดนตรีหรือนาฏศิลป์ 3.3 สนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้านกีฬาหรือนันทนาการ 3.4 สนใจและเข้าร่วมกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม
4. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์	4.1 มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และคิดแบบองค์รวม 4.2 มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4.3 มีทักษะการคิดสร้างสรรค์
5. มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติในระดับดี ใน 8 กลุ่มสาระ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6
6. มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	6.1 รักการอ่าน 6.2 ใฝ่รู้ใฝ่เรียน 6.3 สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้ และสื่อต่างๆ ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา
7. มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	7.1 สามารถวางแผนการทำงานตามลำดับขั้นตอน 7.2 รักการทำงาน ปรับตัวและทำงานเป็นทีมได้

4. ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิชย์, 2555) ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม คือ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี คือ มีทักษะการรู้ การใช้ และการจัดการด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศให้เท่าทันอยู่เสมอ และ 3) ทักษะชีวิตและการทำงาน คือ มีทักษะในการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้

จากที่กล่าวไปเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านความเป็นคนดีทั้งในและต่างประเทศ พบว่ามีหลากหลายองค์ประกอบและตัวบ่งชี้อันมีทั้งความสอดคล้องและแตกต่างกัน ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดหลัก 4 แนวคิด ประกอบด้วย หลักที่ 1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ หลักที่ 2 ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ หลักที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน และหลักที่ 4 ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาบูรณาการเข้าด้วยกัน โดยมีการคำนึงถึงความเหมาะสมตามบริบททางสังคมวัฒนธรรมของผู้เรียน

วิธีดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาการศึกษา การวัดและประเมินผลทางการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน จำนวน 7 คน ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอน และวัดประเมินผู้เรียนอย่างน้อย 5 ปี และ/หรือมีผลงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และวัดประเมินผู้เรียนปรากฏในช่วง 5 ปีย้อนหลัง (พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2560) แบ่งเป็น อาจารย์ที่สอนอยู่ในระดับมหาวิทยาลัย 3 คน อาจารย์ที่สอนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา 2 คน หัวหน้างานการจัดการเรียนการสอน 1 คน และศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วยข้อคำถามใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) คุณภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี 2) แนวทางพัฒนาคู่มือการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี 3) การนำไปใช้และเทคนิคเสริมในการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี และ 4) ปัจจัยที่มีบทบาทต่อการวัดและประเมินตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้วิเคราะห์ผลโดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนไปทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดที่บูรณาการมาจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 คุณภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านความเป็นคนดี 5 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 3 ตัวบ่งชี้ รวม 15 ตัวบ่งชี้ ที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมด้วยวิธีการทางสถิติ โดยรวมมีความเหมาะสมเพราะครอบคลุมและสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

“...จากองค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 5 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมและครอบคลุม ซึ่งมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 8 ข้อ...” – ผู้เชี่ยวชาญ 2

“...คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่หลักสูตรแกนกลางฯ กำหนดไว้นั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของสถานศึกษา ซึ่งเมื่อพิจารณาแบบวัดในงานวิจัยนี้ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านความเป็นคนดี ถือว่ามีความเหมาะสม เพราะสอดคล้องกับหลักสูตรและเพิ่มเติมตามบริบทที่เหมาะสมกับสังคมที่เน้นความเป็นคนดี ทั้งต่อตนเองและต่อสังคม...” – ผู้เชี่ยวชาญ 4

“...องค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะด้านความเป็นคนดีที่ทางผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งและเป็นมาตรฐานที่จะนำมาวัดเด็กและเยาวชนในคุณลักษณะดังกล่าวได้...” – ผู้เชี่ยวชาญ 6

รายละเอียดขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดีที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดีสำหรับนักเรียน

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้
1. รักความเป็นไทย คือ ความรักภูมิใจในชาติ ปฏิบัติตามหลักศาสนา จงรักภักดีต่อสถาบัน ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย รวมทั้งสำนึกคุณของบุพการี และผู้มีพระคุณ	1.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ คือ รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย ปฏิบัติตามหลักศาสนา และจงรักภักดีต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 1.2 กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ คือ ตอบแทนคุณของบุพการีและผู้มีพระคุณ 1.3 ภูมิใจในความเป็นคนไทย คือ ภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย ตลอดจนใช้ภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม
2. ซื่อสัตย์เสียสละ คือ จริ่งใจต่อตนเองและผู้อื่นในด้านกาย วาจา และใจ ปราศจากความลำเอียง แบ่งปัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มุานะพยายาม	2.1 ซื่อสัตย์สุจริต คือ จริ่งใจต่อตนเองและผู้อื่นทั้งกาย วาจา และใจ ปราศจากความลำเอียง 2.2 เสียสละ คือ แบ่งปัน เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 2.3 อดทน คือ ควบคุมตนเอง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และมุ่งมั่นต่อความสำเร็จในอนาคต

3. มีวินัยรับผิดชอบ คือ ปฏิบัติตามข้อตกลง และระเบียบในสังคม ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ได้อย่างเหมาะสม	3.1 ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม คือ ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ทางสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น 3.2 รับผิดชอบ คือ ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด มีความใส่ใจพัฒนาปรับปรุงงาน 3.3 มุ่งมั่นในการทำงาน คือ เพียรพยายามในการทำงานให้ ลุล่วงสำเร็จ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตน
4. มีจิตสาธารณะ คือ ทำเพื่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจ อาสาทำกิจกรรมเพื่อสังคม และ ปกป้องดูแลสาธารณสมบัติสิ่งแวดล้อม	4.1 ช่วยเหลือผู้อื่น คือ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ เห็นใจ ผู้ที่มีความเดือดร้อน 4.2 มีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ คือ อาสาใช้ ความสามารถของตนในกิจกรรมอาสาเพื่อสังคมโดยไม่หวังสิ่ง ตอบแทน 4.3 รักษาสมบัติส่วนรวม คือ ปกป้องดูแลสมบัติส่วนรวมด้วยความเต็มใจ
5. มีสติรู้เท่าทัน คือ รู้ทันความคิดและการ กระทำของตน วางแผนการทำงาน ยอมรับ ความเปลี่ยนแปลงจะสามารถปรับตัวได้	5.1 มีสติ คือ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำอย่างรอบคอบเหมาะสม 5.2 มีภูมิคุ้มกัน คือ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมละ สภาพแวดล้อม มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยง 5.3 อยู่อย่างพอเพียง คือ มีความสุขในความเป็นอยู่ ณ ปัจจุบันอย่างประมาณตน และไม่เบียดเบียนผู้อื่น

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 รักความเป็นไทย มีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในประเด็นสำคัญ ได้แก่
 - 1.1 ตัวบ่งชี้ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ไม่สะท้อนถึงองค์ประกอบรักความเป็นไทยอย่างชัดเจน เพราะในหลายประเทศมีกษัตริย์เป็นประมุข อีกทั้งมีการปฏิบัติตนตามศาสนา
 - 1.2 ตัวบ่งชี้ กตัญญู กตเวที ควรอยู่ในองค์ประกอบอื่น คือ ความรับผิดชอบ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่
 - 1.3 ตัวบ่งชี้ ภูมิใจในความเป็นไทย สามารถแตกเป็นตัวบ่งชี้ย่อยเพิ่ม คือ การแสดงความเคารพ เช่น การไหว้
2. องค์ประกอบที่ 2 ซื่อสัตย์เสียสละ ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่า ตัวบ่งชี้ 2.2 เสียสละ น่าจะไปรวมอยู่ใน องค์ประกอบของจิตสาธารณะ
3. ในการเรียงลำดับตัวบ่งชี้ควรเรียงจากสิ่งที่เป็นตัวกำกับภายใน(ครอบคลุมชีวิตของตนเอง) ไปสู่ ภายนอก (ผู้อื่นและสังคม)
4. เพิ่มเติมในส่วนของความเมตตา ปราณนาดีให้ครอบคลุมไปถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น สรรพสัตว์ ต่างๆ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ป่าเขา และแม่น้ำ เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 แนวทางพัฒนาคู่มือดำเนินการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี

1. ควรมีการประเมินในรูปแบบอื่นๆ เช่น การศึกษาบุคคลต้นแบบที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี เพื่อนำมากำหนดเป็นมาตรฐานของคู่มือแบบวัด เพื่อให้ครอบคลุมแต่ละประเด็น และใช้ภาษาให้มีความเหมาะสมกับบุคคลที่ต้องการวัด

2. ประเมินโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพร่วมด้วย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ครูประจำชั้น เพื่อเป็นต้น เพื่อช่วยเสริมความเข้มข้นของการประเมิน

3. ควรเป็นลักษณะชุดกิจกรรมที่สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ในแต่ละด้านของคุณลักษณะ ซึ่งชุดกิจกรรมควรมีความสอดคล้องกับช่วงวัยของนักเรียนในแต่ละชั้น และนำชุดกิจกรรมไปสอดคล้องกับเรียนการสอน หรือนำไปบูรณาการในชั้นเรียน เพื่อไม่เป็นการเพิ่มภาระของครูและให้นักเรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

4. หากมีแบบวัดสถานการณ์แบบกลุ่มจะทำให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

5. ผู้เก็บข้อมูลควรดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดในขณะที่ทำแบบวัดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. ผู้เก็บข้อมูลควรอธิบายรายละเอียดให้นักเรียนเข้าใจ

7. ควรมีคู่มือการดำเนินการวัดประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาและการนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม ลักษณะของคู่มือประกอบด้วย

7.1 การนำแนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์สู่การปฏิบัติ

7.2 นิยาม ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ และเกณฑ์การให้คะแนน

7.3 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

7.4 แนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

7.5 การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

7.6 การรายงานผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

8. คู่มือการดำเนินการวัดประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ควรประกอบด้วย

8.1 คำชี้แจงรายละเอียดของคู่มือการวัดประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

8.2 วัตถุประสงค์ของการจัดทำเครื่องมือการวัดประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

8.3 คำอธิบายนิยามศัพท์อย่างชัดเจน สามารถวัดพฤติกรรมได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

8.4 ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมของเด็กได้

8.5 บทบาทของครูผู้สอนในการนำแบบวัดไปใช้ประเมินเด็กนักเรียน

9. ควรต้องมีการจัดทำคู่มือการดำเนินการวัดประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้ใช้เข้าใจในมาตรฐานและสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน โดยคู่มือควรมีลักษณะชัดเจนและเข้าใจง่าย

10. ควรมีการร่วมกันพิจารณาการจัดทำคู่มือฯ ร่วมกับผู้ที่ต้องใช้งานจริง หรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งควรระบุถึงเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติ วัตถุประสงค์ เกณฑ์การวัด และการแปลความหมายผลการประเมิน อาจชี้แจงโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินจากตัวนักเรียนเอง และการประเมินสมรรถภาพของนักเรียน เป็นการประเมินที่ต้องใช้วิธีการอื่นร่วมด้วย เพื่อให้ได้ผลครอบคลุมทั้งความรู้คิด กระบวนการเรียนรู้ เจตคติ และโอกาสในการเรียนรู้ของนักเรียน

ประเด็นที่ 3 การนำไปใช้และเทคนิคเสริมในการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การนำไปใช้และเทคนิคเสริมในการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี

การนำไปใช้งาน	เทคนิคสำหรับเสริมการใช้งาน
1. ครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจและตระหนักถึงข้อคำถามแต่ละข้อให้มีความชัดเจน และแตกย่อยเป็นกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมทั้งพฤติกรรม เช่น การแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่กำหนด และการใช้สามัญสำนึกที่เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึก เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเมตตา	1. การใช้บุคคลต้นแบบที่มีคุณลักษณะด้านความเป็นคนดีมาร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนถึงคุณลักษณะของด้านความเป็นคนดี เพื่อให้เด็กได้ซึมซับสิ่งที่เป็นนามธรรมผ่านสิ่งที่เป็นรูปธรรม
2. ครูทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสะท้อนให้ผู้เรียนเห็นมุมมองทั้งภายในตนเอง และการแสดงออกต่อผู้อื่น	2. การประเมินตามสภาพจริงเข้ามาเกี่ยวข้อง
3. ควรได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนและบ้าน เพื่อให้ นักเรียนได้รับการพัฒนาและปลูกฝังจากที่บ้านและโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ดีและเหมาะสมตลอดการดำเนินชีวิตประจำวัน	3. การสร้างสถานการณ์โดยใช้ตัวชี้วัดที่กำหนดแล้ว จึงเก็บข้อมูลในภายหลัง โดยอัด VDO เพื่อสังเกตพฤติกรรม จะช่วยประเมินคุณลักษณะตามสภาพจริงมากขึ้น
4. นำไปใช้พัฒนาส่งเสริมนักเรียนในด้านการเรียนการสอนได้ โดยนำมาใช้ประกอบการจัดทำแผนการจัดการการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาทั้ง 8 กลุ่มสาระ เพื่อประเมินผู้เรียนในแต่ละคาบ และนำผลมาพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียนต่อไป โดยหารือร่วมกับผู้บริหารของสถานศึกษา เพื่อให้เห็นความสำคัญและวัตถุประสงค์การจัดทำ และจัดทำหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4. เทคนิคการเสริมแรงทางบวก การใช้วินัยเชิงบวก เพื่อควบคุมพฤติกรรมนักเรียนมากกว่าการลงโทษ ด้วยการตี การยกย่องผู้ที่ทำความดีเพื่อให้เป็นตัวอย่างและเป็นแรงกระตุ้นในการทำ ความดี
5. นำไปใช้พัฒนาเด็กให้มีความตระหนักรู้ถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเป็นคนดี มีทักษะชีวิตที่ดีที่จะเรียนรู้อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างไรให้มีความสุข	
6. สถานศึกษาและครูผู้สอนต้องกำหนดแนวทาง การวัดประเมิน เพื่อสามารถต่อยอดเป็นการกำหนดแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับนักเรียนแต่ละคน หรือแต่ละช่วงชั้น	
7. สอดแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพ เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยสามารถสอดแทรกได้ทั้ง 3 กิจกรรม คือ	
7.1 กิจกรรมแนะแนวที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง สามารถคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหา กำหนด	

การนำไปใช้งาน	เทคนิคสำหรับเสริมการใช้งาน
เป้าหมาย วางแผนชีวิตด้านการเรียน อาชีพ และปรับตัวได้อย่างเหมาะสม	
7.2 กิจกรรมนักเรียนที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบ รู้จักช่วยเหลือแบ่งปัน ซึ่งประกอบกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นักศึกษาวิชาทหาร และกิจกรรมชุมนุม	
7.3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจ	
8. จัดทำโครงการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสอดแทรกในกิจกรรมประจำวัน เช่น การเคารพธงชาติ การสวดมนต์ การจัดเก็บของใช้ การเคารพและเป็นผู้ให้บริการผู้ใหญ่ การเล่นเกมมีกติกา การรู้จักหน้าที่ของตนเอง เป็นต้น	

ประเด็นที่ 4 ปัจจัยที่มีบทบาทต่อการวัดและประเมินตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านความเป็นคนดี

1. ปัจจัยภายในตัวผู้เรียน
 - 1.1 ต้องเฝ้าศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง น้อมนำหลักคำสอนต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง
 - 1.2 นักเรียนต้องให้ความร่วมมือในการทำแบบวัด
2. ปัจจัยภายนอกตัวผู้เรียน
 - 2.1 ครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครอง สัมพันธภาพในครอบครัว และการเป็นแบบอย่างที่ดีและเหมาะสม เพราะการพัฒนาคนเริ่มต้นที่ครอบครัว ด้วยการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เคารพสถานการณต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีความรู้เท่าทัน และปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง
 - 2.2 สถาบันการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา ครูผู้สอน) ควรมีความรู้ ความเข้าใจวิธีการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี รวมทั้งมีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมความดี โดยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เอื้อต่อการเป็นคนดีด้วยการบูรณาการระหว่างทักษะวิชาการและทักษะชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
 - 2.3 ข้อมูลข่าวสารจากช่องทางต่างๆ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ ซึ่งมีผลต่อการหล่อหลอมและกำหนดแนวคิดและรูปแบบพฤติกรรมด้านเป็นคนดี นักสื่อสารมวลชนควรที่จะส่งเสริมข่าวสารด้านบวกที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน เพื่อจะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้คุณลักษณะความดีมีคุณค่า
3. ผู้ที่มีบทบาทในการบริหารจัดการปัจจัย
 - 3.1 บุคลากรทางการศึกษา (คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน) มีหน้าที่สำคัญ คือ

3.1.1 จัดสรรงบประมาณในการจัดทำคู่มือและให้นโยบายแนวทางการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่สถานศึกษา

3.1.2 กำหนดนโยบายและความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.1.3 นำแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์สู่ชั้นเรียน โดยครูมีหน้าที่อบรมสั่งสอน สอดแทรกคุณธรรมการทำความดีในบทเรียน โดยการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้

3.2 ผู้เรียน การให้ความร่วมมือในการทำแบบวัด

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 รักความเป็นไทย เกิดจากการบูรณาการหลักการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ในข้อรักความเป็นไทย และรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ จากหลักการของค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ในข้อมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรักชาติวัฒนธรรมประเพณีไทย และจากหลักการของมาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน ตามตัวชี้วัดผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที และตัวชี้วัดความสนใจกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่งดงามของท้องถิ่น ตัวชี้วัดตามองค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย 1.1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 1.2) กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และ 1.3) ภูมิใจในความเป็นคนไทย ทั้งนี้ตัวบ่งชี้รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พูลศักดิ์ อุทมโกชน และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2556) ที่ศึกษาเกี่ยวกับที่มา ความหมาย และแนวทางการปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐม ได้สัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียน และพบว่า การยึดมั่นปฏิบัติในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของการเป็นพลเมืองดีในความเห็นของนักเรียน และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย ภูโยธิน และคณะ (2551) ที่กล่าวว่าทุกคนควรมีศีลธรรมประจำใจไว้เป็นหลักในการควบคุมความประพฤติ ให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมได้

2. องค์ประกอบที่ 2 ซื่อสัตย์สุจริต มาจากการบูรณาการหลักการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ในข้อซื่อสัตย์สุจริต จากหลักการค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ในข้อ ซื่อสัตย์ สุจริต และจากหลักการของมาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐานตามตัวชี้วัดผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต ตัวชี้วัดตามองค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วย 2.1) ซื่อสัตย์สุจริต 2.2) เสียสละ และ 2.3) อุดมการณ์ ในประเด็นความเสียสละเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่มีความเสียสละว่าเป็นบุคคลที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อทุกคนในสังคม ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมและสอดคล้องกับแนวคิดและปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ ความเสียสละนั้นรวมได้กับความเมตตา ความหวังดีต่อผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น รวมถึงการให้ในรูปแบบต่างๆ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สำหรับความอดทนนั้น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของความสำเร็จในอนาคต ความอดทนเป็นสิ่งที่ดี เป็นคุณธรรมที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรมอื่นๆ และเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ประสบความสำเร็จทุกคนต้องมี คนที่มีความอดทนจะทำงานอย่างตั้งใจเสมอ

3. องค์ประกอบที่ 3 มีวินัยรับผิดชอบ มีที่มาจากการบูรณาการหลักการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ในข้อมีวินัย จากหลักการของค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ในข้อมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย รู้จักเคารพผู้ใหญ่ จากหลักการของมาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐานตามตัวชี้วัดผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบและตัวชี้วัดผู้เรียนรักการทำงาน และจากทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในข้อมีความสามารถในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตัวชี้วัดตามองค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วย 3.1) ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม 3.2) รับผิดชอบ และ 3.3) มุ่งมั่นในการทำงาน ในแต่ละตัวชี้วัดมีการศึกษาแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ งานวิจัยของภาสวดี ภาคาผล และมนั อังควาณิช (2560) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย พบว่า ความรับผิดชอบต่อหน้าที่เคารพกติกาสังคมเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมประเทศชาติ งานวิจัยของ ศศิธร รัตนบุตร และ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2557) กล่าวถึงความมุ่งมั่นใน 3 องค์ประกอบ คือ 1) เจตคติต่อการเรียน มีพฤติกรรมบ่งชี้ได้แก่ การคิดเชิงบวก การเห็นคุณค่า การยอมรับ ความเชื่อมั่น ความรักและศรัทธา 2) แรงจูงใจในการเรียน มีพฤติกรรมบ่งชี้ได้แก่ การตั้งเป้าหมาย ความพยายาม ความอดทน ความเชื่อมั่นในตนเอง ความภาคภูมิใจ และ 3) พฤติกรรมในการเรียน มีพฤติกรรมบ่งชี้ได้แก่ ความกระตือรือร้น การเอาใจใส่ การปรับตัว การวางแผน การแก้ปัญหา

4. องค์ประกอบที่ 4 มีจิตสาธารณะ มีที่มาจากการบูรณาการหลักการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ในข้อมีจิตสาธารณะ และจากหลักการของค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ในข้อคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเองตัวชี้วัดตามองค์ประกอบที่ 4 ประกอบด้วย 4.1 ช่วยเหลือผู้อื่น 4.2) มีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ 4.3) รักษาสมบัติส่วนรวม สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับจิตสาธารณะพบว่า ชาย โพธิ์สีดา (2541) ได้ทำการศึกษาจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร และได้สรุปความเข้าใจของจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ หรือ จิตสาธารณะ ในเชิงพฤติกรรมแบ่งเป็น 2 ประการ คือ 1) รับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติด้วยการหลีกเลี่ยงการใช้ และการกระทำที่เกิดความชำรุดเสียหายต่อสาธารณสมบัตินั้นๆ รวมไปถึงการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณสมบัติในวิสัยที่สามารถทำได้ และ 2) การเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติของผู้อื่น โดยการคำนึงว่าคนอื่นมีสิทธิในการใช้เช่นเดียวกัน ไม่ยึดสิทธิของตนนั้นไว้เป็นของส่วนตัว และไม่ปิดกั้นโอกาสการใช้ประโยชน์ของผู้อื่น ส่วนประเด็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวถึงกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ความตั้งใจ ความเสียสละต่อสังคม เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม โดยผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะเหล่านี้ คือผู้ที่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือส่วนรวม ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะที่มีประโยชน์ต่าง ๆ

5. องค์ประกอบที่ 5 มีสติรู้เท่าทัน เกิดจากการบูรณาการหลักการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ในข้อ จากหลักการของค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ในข้อมีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ จากหลักการของมาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐานในข้อผู้เรียนมีค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยมีความประหยัดและใช้ทรัพยากรคุ้มค่า และจากทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและ

สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ ซึ่งก็คือ การมีภูมิคุ้มกันในตัว บ่งชี้ตามองค์ประกอบที่ 5 ประกอบด้วย 5.1) มีสติ 5.2) มีภูมิคุ้มกัน และ 5.3) อยู่อย่างพอเพียง โดยมีงานวิจัยที่ศึกษาของ อรพินท์ ชูชม, สุภาพร ณะชานันท์ และทัศนาก ทอภักดี (2554) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน โดยผลการศึกษาพบว่า จิตลักษณะ (การควบคุมตน การมองโลกในแง่ดี และความเชื่ออำนาจในตน) ปัจจัยครอบครัว (ความสัมพันธ์กับบิดามารดา การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และการถ่ายทอดการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบิดามารดา) ส่งผลทางบวกต่อภูมิคุ้มกันทางจิต และภูมิคุ้มกันทางจิตส่งผลโดยตรงทางบวกต่อคุณภาพของเยาวชนและการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความอยู่อย่างพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้เกิดสมดุลในชีวิต ส่งเสริมการดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืนท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลง ซึ่งทำให้มีสติรู้เท่าทันด้วย โดยมีตัวอย่างงานวิจัยของ นภลัย ณะวัฒน์ และคณะ (2559) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ความพอเพียงจะช่วยให้แก่นักเรียนลดสิ่งที่เกินในการดำเนินชีวิต ลดความโลภ ซึ่งจะก่อให้เกิดคุณธรรมในด้านอื่นๆ ตามมาโดยอัตโนมัติ ได้แก่ ความมีวินัย ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และความเมตตา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมนันทนาการ เวทีเสวนา หรือ กิจกรรมเชิงปฏิบัติการให้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา อาทิเช่น กิจกรรมบุคคลต้นแบบด้านความเป็นคนดี” เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล เสริมทักษะและแรงจูงใจให้แก่แก่นักเรียน ครู หรือ บุคลากรทางการศึกษา เพื่อจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล
2. สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา วิจัย ค้นหารูปแบบการปลูกฝัง การสร้างค่านิยมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดีเพื่อให้เกิดการพัฒนาในระดับบุคคล จนส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งนำไปสู่ความเจริญในระดับประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาคุณภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดีสำหรับเยาวชนในกลุ่มอื่นๆ อาทิเช่น นักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย นักเรียนอาชีวศึกษา เป็นต้น
2. ควรทำการศึกษาเพื่อขยายผลการวิจัยในมุมมองของผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษา และผู้นำชุมชน ต่อบริการองค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดี เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเป็นคนดีต่อไป

References

- Choochom, O. (2011). *rāingān wičajai chabap thī nungrōisāmsipčhet patčaji choēng hēt læphon khōng phūmkhumkan thāng čhit khōng yaowachon* [Research report No. 137, causal factors and effects of mental immunity of youth]. Behavioral Science Research Institute Srinakarinwirot University.
- Grcic, J. (2013). Virure Theory, Relativism and Survival. *International Journal of Social Science and Humanity*, 3(4), 416-419.
- Kocyigit, M., & Karadag, E. (2016).Developing an ethical tendencies scale based on the theories of ethics. *Turkish Journal of Business Ethics*, 9(2), 297–307.
- Krasuangsuksathikarn. (2008). “laksut kæn klāng kānsuksā naphuñ thān Phutthasakkarāt 2551” [Basic Education Core Curriculum, 2008]. Retrieved 14 08 2017 from <http://math.ipst.ac.th>
- Luna, L. M. R., Tongeren, D. R. V., & Witvliet. C. V. (2017). Virtue, positive psychology, and religion: consideration of an overarching virtue and an underpinning mechanism. *Psychology of Religion and Spirituality*, 9(3), 299-302.
- Pakapol, P., & Angkavanich, M. (2017). “Kānčatkānriānrubāepkhōngngāndōīchaikāmbōrikān Sangkhomphuāsāngkhwāmpenphonlamuāngnaiwithīprachāthiptai” [Projec-Based Learning using Service Learning Activities for Democratic Citizenship]. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 8(1), 856-867.
- Panitch, W. (2012). *Withikānsāngkānriānrūphuāsitnaisatawatthī 21* [The way to create learning for students in the 21st century]. Bangkok: Munnithisotsi-salitt.
- Panthumanawin,D.(1995).Tritdītonmaīchāriyatham:Kānwīchailæphatthanākharāčchakānphonrūān [Ethical Tree Theory: Civil Service Research and Development]. Bangkok: Office of the Civil Service Commission.
- PatibatnaikhwāmpendīkhōngnakriānchanmatthayomsuksāpithīHokRōngriānkilāthetbān nakornnakhōpathom Čhangwatnakhōpathom” [The construct meanings, sources of meaning and guideline of the phrase good citizenship of twelfth grade students of Nakhon Pathom Municipality Sports School]. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 10(3), 975-990.

- Peterson, C., & Seligman, M.E.P. (2004). *Character strengths and virtues: A classification and handbook*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Pooyothin, W., et al. (2008). *NāthīphonlamuāngWatthanathamlækāndamnoēnchīwitnaiSangkhom* [Citizens' duty Culture and lifestyle in society]. Bangkok: Aksorn Charoenthat.
- Pothisita, C. (1998). *Rāingānānwichairuāngchitsamnuksathāranasombat: Suksarāikranīkrungthēp mahānakhōn* [Public Consciousness Research Report: Case Study of Bangkok]. Nakhonpathom: Institute for Population and Social Research Mahidol University.
- Prakobpetch, L. (2009). *Phonlækhwāmkhongthonkhōṅkānphatthanākḥunthamkhōṅgnakrīanmatt hayomsuksatōṅPlaīdoikānsōṅbæpburānakānduāikānkhianbanthukprachamwan* [DEVELOPMENT OF THE PROGRAM FOR ENHANCING STUDENT ENGAGEMENT AND THAI LANGUAGE LEARNING ACHIEVEMENT OF PRIMARY STUDENTS: A TIME SERIES EXPERIMENT]. Dissertation, Chulalongkorn University.
- Ranabut, S., & Pinyoanunta, S. (2014). "Kānsāngbæpwatkhwāmmungmannāikānriānkhōṅgnaksuksā Radapparinyatī Sākhākānsuksāpathomwai" [THE CONSTRUCTION OF MEASURE THE STUDENT ENGAGEMENT IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION PROGRAM BACHELOR DEGREE]. *Varasarn Suksasart*. 15(2), 63-73.
- Thanawat, et al. (2016). "Kānhaikhwāmmāi Thamākhōṅghwāmmāilækrabuānkanthamkhwāmdī khōṅgnakrīanradapchanmatthayomsuksatōṅtonrōṅriānsattrīwatrakhangkrungthēpmah ānakhōṅ" [The Study Of Meaning, Source Of Meanings And The Good Deeds Of Students In Junior High School For Satri Wat Rakhang School, Bangkok]. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 9(1), 162-176.

- Udomchok, P., & Siriwong, P. (2013). “KāṇhaikhwāmāiThamākhoṅghwāmāilænæothāṅkāṇ
Warna-Furu, C., Saaksjarvi, M., & Santavita, N. (2010). Measuring virtues – development of
a scale to measure employee virtues and their influence on health. *Scandinavian*
Wonchaum, S. (2011). kānwāṅphæn phatthanā prathēt [Country development planning].
Bangkok: Soonkarnpimpetchrung.